

GRUPA UCZELNI VISTULA

*Przewodnik
pisania
prac dyplomowych*

Warszawa 2024

SPIS TREŚCI

ZROZUMIENIE POJĘCIA PRACY DYPLOMOWEJ	4
Czym jest praca dyplomowa?.....	4
Dlaczego praca dyplomowa jest ważna?	4
Co praca dyplomowa daje studentom?	5
PLANOWANIE ODPOWIEDZIALNYCH BADAŃ NAUKOWYCH	6
Zasady uczciwości akademickiej	6
Czym jest plagiat?	6
Pisanie za kogoś (<i>ghostwriting</i>): naruszenie zasad uczciwości akademickiej.....	7
Sposoby etycznego korzystania z technologii sztucznej inteligencji (AI)	8
STRUKTURA PRACY DYPLOMOWEJ I STANDARDY EDYTORSKIE	9
STANDARDY REDAKCYJNE.....	12
WYTYCZNE DOTYCZĄCE PRZYPISÓW I CYTOWANIA	13
JĘZYK ROZPRAWY NAUKOWEJ	17
UWAGI KOŃCOWE	19

Drodzy Studenci,

Niniejszy Przewodnik stanowi podstawowe źródło informacji na temat pisania prac dyplomowych. Obejmuje on wszystkie aspekty tego procesu, począwszy od wyboru interesującego tematu badawczego poprzez skrupulatne strukturyzowanie argumentów, przeprowadzenie rygorystycznych badań, aż po sposoby doskonalenia umiejętności posługiwania się stylem naukowym. Wskazówki te pomogą Wam w tworzeniu prac, które będą prezentowały wysoki poziom akademicki. W Przewodniku znajdziecie zatem jasny opis każdego etapu tworzenia pracy dyplomowej, w tym szczegółowe wskazówki dotyczące przeprowadzania systematycznego przeglądu literatury, wnikliwej analizy krytycznej, poprawnego cytowania źródeł oraz przestrzegania specyficznych wymagań dotyczących formatowania dokumentu.

Ważne jest, aby zrozumieć, że znaczenie pracy dyplomowej znacznie wykracza poza konieczność spełnienia wymogów formalnych związanych z ukończeniem studiów. Praca dyplomowa stanowi kulminację Waszego rozwoju akademickiego, odzwierciedla umiejętności krytycznego myślenia i jednocześnie daje Wam możliwość wniesienia czegoś nowego w wybraną przez Was dziedzinę nauki. Niniejszy Przewodnik pomoże Wam w procesie transformacji wstępnego pytania badawczego w przemyślaną pracę dyplomową, która będzie miała znaczenie dla środowiska naukowego, a zarazem będzie stanowić materialne odzwierciedlenie Waszej sprawności intelektualnej.

Pamiętajcie, że na drodze do osiągnięcia tego celu macie do dyspozycji solidną sieć wsparcia. Korzystajcie na co dzień z zasobów naszej uczelni, w tym z przewodników bibliotecznych, warsztatów i konsultacji z wykładowcami, aby uzyskać potrzebne wskazówki i pomoc. Odważnie stawcie czoła wyzwaniom, które pojawiają się na Waszej drodze, ciesząc się z każdego osiągnięcia. A co najważniejsze, niech cały proces poszukiwań naukowych związanych z pisanie pracy dyplomowej, będzie dla Was źródłem prawdziwej intelektualnej satysfakcji.

Niech niniejszy Przewodnik służy jako codzienny towarzysz Waszej podróży badawczej, dzięki któremu stanie się ona dla Was satysfakcjonującym i wzbogacającym doświadczeniem.

Zatem zaczynamy!

ZROZUMIENIE POJĘCIA PRACY DYPLOMOWEJ

Praca dyplomowa to synonim rozprawy na poziomie licencjackim, inżynierskim lub magisterskim, będącej znaczącym przedsięwzięciem naukowym. Stanowi ona ukoronowanie wysiłków badawczych, powinna zawierać solidne podstawy teoretyczne w zakresie konkretnego tematu oraz wyniki przeprowadzonych na ich podstawie badań naukowych w wybranej przez Was dziedzinie nauki. W przeciwieństwie do jej krótszych odpowiedników, takich jak eseje czy artykuły naukowe, praca dyplomowa wymaga bardziej kompleksowego podejścia.

Czym jest praca dyplomowa?

Praca dyplomowa na poziomie licencjackim, inżynierskim lub magisterskim stanowi punkt kulminacyjny Twojej podróży akademickiej w konkretną dziedzinę nauki. Jest to znaczące dzieło naukowe, które wymaga przeprowadzenia **rygorystycznych i kompleksowych** badań w obszarze jasno zdefiniowanego tematu.

Dlaczego praca dyplomowa jest ważna?

Praca dyplomowa pełni kilka istotnych funkcji:

- **Odzwierciedla osiągnięcia naukowe w wybranej dziedzinie:** ukończenie pracy dyplomowej świadczy o **dogłębnym zrozumieniu** konkretnego obszaru nauki w ramach wybranej dyscypliny. Proces badawczy pozwala na zdobycie specjalistycznej wiedzy poprzez krytyczną analizę dostępnych źródeł, identyfikację luk badawczych oraz proponowanie nowych interpretacji lub rozwiązań istniejących problemów badawczych.
- **Rozwija umiejętności badawcze:** W trakcie procesu tworzenia pracy dyplomowej rozwiniesz swój warsztat w zakresie praktycznego zastosowania **metody badawczej**. Obejmuje to wybór odpowiednich metod, krytyczną analizę danych i wyciąganie dobrze uzasadnionych wniosków. Umiejętności te są wysoko cenione zarówno w środowisku akademickim, jak i zawodowym.

- **Wzmacnia umiejętności komunikacyjne:** Napisanie pracy dyplomowej wymaga wysoko rozwiniętych **umiejętności posługiwania się stylem naukowym**. Nauczysz się jasno, logicznie i przekonująco wyrażać złożone myśli, pozostając jednocześnie w zgodzie z zasadami prawidłowego cytowania. Takie umiejętności komunikacyjne są niezbędne do skutecznego formułowania i prezentowania wyników własnych badań.

Co praca dyplomowa daje studentom?

Rzetelne przeprowadzenie procesu badań, zwieńczone napisaniem pracy dyplomowej, pozwoli Wam zdobyć i rozwinąć cenne umiejętności, które będą procentować zarówno w dalszej karierze akademickiej, jak i przyszłej pracy zawodowej. Oto kilka kluczowych korzyści:

- **Większa pewność siebie:** Ukończenie dużego projektu badawczego wzmacnia pewność siebie co do własnych umiejętności radzenia sobie ze złożonymi problemami oraz zarządzaniem dużymi przedsięwzięciami.
- **Samodzielna nauka:** Proces pisanie pracy dyplomowej wymaga **samodzielnego myślenia i wykazania inicjatywy**. Nauczysz się krytycznie analizować uzyskane informacje, identyfikować luki badawcze i formułować własne pytania badawcze.
- **Umiejętność rozwiązywania problemów:** Badania naukowe zwykle wiążą się z koniecznością pokonywania przeszkód i radzenia sobie w trudnych sytuacjach. Proces pisanie pracy dyplomowej pozwala doskonalić umiejętności kreatywnego myślenia i dostosowywania podejścia do zmieniających się potrzeb.
- **Efektywniejsze zarządzanie czasem:** Żeby ukończyć pracę dyplomową niezbędne jest dotrzymywanie terminów częściowych oraz związana z tym umiejętność zarządzania własnym obciążeniem pracą. Takie doświadczenie wzmacnia zdolności gospodarowania czasem, co jest cennym atutem w każdej ścieżce kariery.
- **Umiejętność krytycznego myślenia:** Kluczowe dla pisanie pracy dyplomowej są również sprawności związane z krytyczną oceną istniejącego dorobku naukowego, takie jak identyfikowanie uprzedzeń, luk informacyjnych czy analizowanie dowodów. Predyspozycje te zwiększają zdolność do obiektywnego podejścia do zebranych informacji i umożliwiają dokonywanie trafnych osądów.

Podsumowując, praca dyplomowa to coś więcej niż tylko ostateczny wymóg formalny na drodze do ukończenia studiów. Jest to transformujące doświadczenie edukacyjne, które

wyposaży Was w cenne umiejętności badawcze, komunikacyjne i krytycznego myślenia. Umiejętności te będą Wam służyć przez całe życie.

PLANOWANIE ODPOWIEDZIALNYCH BADAŃ NAUKOWYCH

Proces zdobywania wiedzy powinien być oparty na zasadach uczciwości i etyki. W tym rozdziale znajdziesz przydatne informacje, niezbędne do prowadzenia badań naukowych w zgodzie z kluczowymi zasadami integralności akademickiej na każdym etapie pisania pracy dyplomowej. Omówimy istotne zagadnienia, takie jak plagiat, *ghostwriting* oraz odpowiedzialne korzystanie z technologii sztucznej inteligencji (AI).

Zasady uczciwości akademickiej

Uczciwość akademicka obejmuje podstawowe wartości takie jak, sprawiedliwość i odpowiedzialność akademicka. Wymaga ona, aby wszystkie prace naukowe, w tym Twoja praca dyplomowa, odzwierciedlały własne pomysły i wkład ich autorów. Przestrzegając tych zasad, zapewniasz wiarygodność swoich badań i przyczyniasz się do budowy godnego zaufania środowiska akademickiego.

Czym jest plagiat?

Plagiat polega na przedstawianiu cudzych pomysłów, słów lub danych jako własnych, bez wskazania ich rzeczywistych źródeł.

Rodzaje plagiatu:

- **Plagiat bezpośredni:** Dosłowne kopiowanie cudzego tekstu ze źródła bez użycia cudzysłowów i z pominięciem zasad prawidłowego cytowania.
- **Plagiat parafrazujący:** Przekształcanie cudzych tekstów bez podania ich źródła.
- **Plagiat mozaikowy:** Łączenie fragmentów informacji z różnych źródeł z pominięciem zasad prawidłowego cytowania.
- **Autoplagiat:** Przedkładanie własnych, wcześniej napisanych prac jako nowych bez odpowiedniej adnotacji.

Nieumyślny plagiat może wynikać z niedbałości lub braku zrozumienia zasad prawidłowego cytowania. Niemniej jednak, wszystkie formy plagiatu są uznawane za wykroczenie akademickie i mogą skutkować poważnymi konsekwencjami, w tym niezaliczeniem przedmiotu, odrzuceniem pracy dyplomowej, a nawet wydaleniem z uczelni.

Unikanie plagiatu:

- **Skrupulatne robienie notatek:** Zanotuj dane bibliograficzne cytatów i odniesień, aby zapewnić jasną identyfikację ich źródeł.
- **Poprawne techniki cytowania:** Opanuj styl **American Psychological Association (APA)** i konsekwentnie używaj tego systemu cytowania, wskazując wszystkie źródła, do których odnosisz się w swojej pracy.
- **Poprawne parafrazowanie:** Możesz przedstawić cudze pomysły własnymi słowami, ale zawsze wskaż ich oryginalne źródło.
- **Skup się na własnych pomysłach:** Dąż do opracowania własnej analizy krytycznej i interpretacji w oparciu o wyniki własnych badań.

Pisanie za kogoś (*ghostwriting*): naruszenie zasad uczciwości akademickiej

Pisanie za kogoś (*ghostwriting*) jest poważnym przestępstwem akademickim, które podważa uczciwość instytucji edukacyjnych oraz wartość nadawanych przez nie stopni naukowych. Korzystanie z usług *ghostwritera* lub przedstawianie napisanych przez niego prac w celach naukowych, jest uważane za formę nieuczciwości akademickiej i oszustwa.

W przypadku wszczęcia oficjalnego dochodzenia i ustalenia, że student korzystał z usług *ghostwritera*, konsekwencje mogą być bardzo surowe, włącznie z potencjalną utratą dyplomu. Uczelnie stosują surowe zasady dotyczące uczciwości akademickiej, a ich naruszenie, takie jak *ghostwriting*, może prowadzić do podjęcia działań dyscyplinarnych, takich jak:

- **Odebranie stopnia naukowego:** Uczelnia może odebrać studentowi stopień naukowy, jeśli został on przyznany na podstawie nieuczciwie napisanej pracy.
- **Wydalenie z uczelni:** Student może być wydalony z uczelni, a tym samym utracić możliwość ukończenia studiów i zdobycia tytułu naukowego.
- **Wpis do akt:** Informacja o popełnionym przestępstwie **może zostać zapisana na stałe** w dokumentacji studenta, tym samym rzutując na przyszłe możliwości związane z edukacją czy karierą zawodową.

Nasza Uczelnia poważnie traktuje kwestię łamania zasad uczciwości akademickiej.

Studenci przylapani na korzystaniu z *ghostwritingu* w trakcie pisania pracy dyplomowej, muszą liczyć się z poważnymi konsekwencjami, które mogą obejmować niezaliczenie przedmiotu, odrzucenie pracy, zawieszenie, a nawet wydalenie z uczelni.

Ponadto takie zdarzenie zostawia trwały ślad na dorobku akademickim studentów i może utrudnić ich dalszą edukację i/lub karierę zawodową. Może to również negatywnie wpłynąć na legalność pobytu w Polsce.

Sposoby etycznego korzystania z technologii sztucznej inteligencji (AI)

Narzędzia do pisania, wspomagane przez sztuczną inteligencję, oraz oprogramowanie do parafrazowania tekstów to obecnie szybko rozwijające się technologie. Chociaż mogą one być pomocne w kwestiach gramatyki czy stylu, ich wykorzystanie do generowania treści prac dyplomowych budzi uzasadnione wątpliwości natury etycznej. Treści tworzone przez takie narzędzia nigdy nie powinny zastępować własnej analizy krytycznej, czy samodzielnie napisanego tekstu. Poniżej przedstawiono przykłady etycznego wykorzystania technologii sztucznej inteligencji:

- **Weryfikacja faktów:** Używaj narzędzi AI do weryfikacji informacji faktograficznych uzyskanych w trakcie badań.
- **Zarządzanie cytowaniem:** Wypróbuj oprogramowanie do zarządzania źródłami wspomagane przez AI, aby uporządkować swoje materiały.
- **Pomoc w gramatyce i stylu:** Używaj narzędzi AI do identyfikowania i korygowania błędów gramatycznych lub stylistycznych w swojej pracy.

Pamiętaj, że narzędzia AI nie mogą zastąpić krytycznego myślenia, analizy i interpretacji niezbędnych do napisania pracy dyplomowej. Praca dyplomowa powinna być wizytówką Twojej pomysłowości i sprawności intelektualnej.

Przestrzeganie zasad uczciwości akademickiej służy nie tylko Tobie, ale również całej społeczności akademickiej. Stosując się do tych zasad, zyskujesz pewność, że Twoja praca badawcza będzie nie tylko owocna, ale również przeprowadzona w sposób etyczny, przyczyniając się tym samym do tworzenia kultury opartej na zasadach uczciwości. W razie pytań lub wątpliwości dotyczących prawidłowego cytowania lub korzystania z narzędzi AI, zawsze możesz zwrócić się o pomoc i wskazówki do naszych wykładowców lub pracowników biblioteki.

Sposób i zakres wykorzystania AI musi być opisany w pracy dyplomowej we Wstępie.

STRUKTURA PRACY DYPLOMOWEJ I STANDARDY EDYTORSKIE

Praca dyplomowa jest punktem docelowym obecnego etapu Twojego rozwoju naukowego. To szansa na wykazanie się swoimi umiejętnościami badawczymi, zdolnością krytycznego myślenia oraz opanowaniem sztuki pisanie tekstów akademickich. Niniejsza część przedstawia opis najważniejszych elementów, które decydują o wysokiej jakości pracy dyplomowej. Mają one zastosowanie zarówno w pracy licencjackiej, jak i magisterskiej.

1. **Strona tytułowa:** Strona ta decyduje o pierwszym wrażeniu, jakie Twoja praca dyplomowa zrobi na czytelniku. Upewnij się, że zawiera pełną nazwę uczelni, Twoje pełne imię i nazwisko, numer albumu, wydział i kierunek studiów, tytuł, oraz datę złożenia pracy. Należy sprawdzić, czy wszystkie dane zostały wpisane poprawnie i czy są sformatowane zgodnie z wytycznymi danego kierunku studiów. Wzór pierwszej strony znajduje się na stronie internetowej w zakładce dyplomowanie.
2. **Spis treści:** Pełni rolę planu pracy dyplomowej, stanowiąc czytelny wykaz jej głównych elementów składowych. Spis treści powinien obejmować Wstęp, wszystkie rozdziały i podrozdziały, Bibliografię, spis ilustracji, wykresów oraz tabel wraz z odpowiednimi numerami stron. Pozwala to czytelnikom łatwo nawigować po pracy dyplomowej i odnajdować jej konkretne sekcje.
3. **Lista ilustracji, tabel, wykresów (opcjonalna):** Jeśli praca zawiera ilustracje, tabele lub wykresy, należy po spisie treści dodać oddzielną listę wraz z numerem i tytułem, zawierającą czytelny opis danego elementu wraz z odpowiadającym mu numerem strony.
4. **Wstęp:** jest pierwszą zasadniczą pozycją w strukturze każdej pracy dyplomowej. W pracy magisterskiej, w porównaniu z licencjacką, jego zawartość należy bardziej rozbudować i szerzej uargumentować, ale w obu przypadkach powinna ona jasno prezentować następujący zestaw niezbędnych elementów:
 - (1) Wskazanie celu pracy, hipotezy oraz pytań badawczych.
 - (2) Krótka charakterystyka metod badawczych.
 - (3) Prezentacja struktury pracy – zwłaszcza w pracy magisterskiej nie powinno to być wyłącznie przedstawienie zawartości poszczególnych rozdziałów, ale wytłumaczenie, dlaczego praca składa się z określonej liczby rozdziałów, ułożonych w określony sposób.

- (4) Krótkie omówienie i ocena literatury/bazy źródłowej (nie jej wyliczenie, ale skomentowanie jej zalet i wad, kwestii dostępności, zakresu wykorzystania literatury obcojęzycznej itp.

Wstęp i zakończenie oraz uwagi wstępne i końcowe nie muszą być opatrzone przypisami.

5. **Rozdziały i podrozdziały** – zawierają zasadniczą treść pracy, podzieloną na części.

W większości przypadków taki dwustopniowy podział jest wystarczający. Zastosowany podział musi być spójny, tzn. poszczególne rozdziały i podrozdziały muszą następować po sobie w ustalonym porządku, opartym na jasnym kryterium (chronologicznym, problemowym, logicznym) i nie mogą powielać raz omówionej problematyki („zachodzić” na siebie). Prawidłowo zaplanowana struktura pracy wymaga posłużenia się przemyślanym i skonsultowanym z promotorem kryterium podziału. W pracach licencjackich może to być proste przechodzenie od spraw ogólnych, zarysowujących problematykę, do spraw bardziej konkretnych, bardziej szczegółowych. W pracach magisterskich kryterium podziału powinno być bardziej zaawansowane.

Częstym zabiegiem jest poświęcenie pierwszego rozdziału kwestiom wprowadzającym w tematykę pracy, takim jak omówienie podstawowych kategorii związanych z tematyką pracy, analiza i ocena stanu wiedzy zawartego w literaturze na ten temat, zaprezentowanie wykorzystanych technik badawczych (zwłaszcza w pracach empirycznych, szczególnie opartych na eksperymentach, samodzielnych sondażach, obserwacji uczestniczącej itp.), przedstawienie tła historycznego analizowanych później w pracy wydarzeń itd. Trzeba tylko pamiętać, by takiego wstępnego rozdziału nie nazywać rozdziałem teoretycznym – teoria w sensie naukowym to uporządkowany zbiór twierdzeń wyjaśniających, a więc coś zdecydowanie innego.

Zazwyczaj przyjmuje się, że praca dyplomowa powinna liczyć od trzech do pięciu rozdziałów. Długość poszczególnych jednostek tekstu powinna być zbliżona, czyli zagadnienia powinny być systematycznie, z podobną starannością analizowane w kolejnych rozdziałach i podrozdziałach. Żaden rozdział nie może być zatytułowany tak jak cała praca – bo oznaczałoby to, że pozostałe rozdziały, jako nie związane z tematem, są zbędne; dotyczy to także tytułów rozdziałów i podrozdziałów, tzn. żaden podrozdział nie może być zatytułowany tak jak rozdział.

Każdą myśl należy rozwinąć w nowym akapicie. Akapity nie mogą być jednozdaniowe. Jedna strona tekstu nie powinna zawierać więcej niż ok. trzech akapitów.

6. **Zakończenie** – powinno zawierać wnioski wypływające z poszczególnych rozdziałów, poprzedzone – tam gdzie wymaga tego tematyka pracy i specyfika dyscypliny – syntezą stanu wyjściowego wiedzy o danym zagadnieniu. Kolejnym, niezbędnym punktem jest konkluzja pracy, bezpośrednio nawiązująca do zapowiedzi ze wstępu. Trzeba więc w jej ramach podsumować i ocenić na ile udało się osiągnąć postawiony cel pracy, odpowiedzieć na postawione pytania, zweryfikować wysunięte hipotezy i twierdzenia. Na koniec – o ile pozwala na to temat – należy przedstawić prognozę dalszego rozwoju analizowanych wydarzeń, zjawisk czy procesów, niekiedy rekomendacji. Umiejętność jej choćby skromnego, wstępnego sformułowania jest **bowiem** najlepszym potwierdzeniem poznania i zrozumienia problemu badawczego stanowiącego przedmiot pracy.
7. **Bibliografia** zawiera **listę źródeł** wykorzystanych do napisania pracy i **wykazanych w przypisach**. Bibliografia dzieli się na następujące **działy**:
- dokumenty (dokumenty prawne, akty urzędowe, oficjalne wystąpienia itp.),
 - książki,
 - czasopisma,
 - źródła internetowe,
 - inne (np. broszury, materiały wewnętrzne lub nieopublikowane itp.).

W każdym z działów poszczególne pozycje układa się w **porządku alfabetycznym od nazwiska**.

Nie ma sztywno określonej **liczby pozycji**, które mają złożyć się na bibliografię (a tym samym posłużyć do napisania pracy). Zależy to od rodzaju problemu badawczego oraz dostępności źródeł i obszerności literatury na dany temat. Zazwyczaj przyjmuje się, że w pracy licencjackiej powinno to być 20-40 pozycji, a magisterskiej – 30-60.

8. **Załączniki** – o ile występują w pracy. Rzadko ich umieszczanie ma uzasadnienie, wszystko co wynika z wykorzystywanych materiałów powinno zostać omówione i przeanalizowane w zasadniczej treści pracy. Są jednak niezbędne, gdy prezentują własny wkład autora, na przykład tekst ankiety, którą samodzielnie stworzył i przeprowadził.

Pamiętaj:

- Aby uzyskać bardziej szczegółowe instrukcje dotyczące formatowania i innych wymagań formalnych, skonsultuj się ze swoim promotorem.
- Zachowaj spójność formatowania w całym dokumencie, począwszy od stylu czcionki i rozmiarów marginesów, aż po formatowanie bibliografii (**styl APA**).
- Dąż do jednoznaczności przekazu i takiego stylu narracji, który umożliwi sprawny przepływ informacji do czytelnika.

STANDARDY REDAKCYJNE

Poniżej przedstawione standardy redakcyjne to zbiór podstawowych zasad oraz szczegółowych instrukcji dotyczących wymogów formalnych pisanie prac dyplomowych.

Praca licencjacka liczy zazwyczaj **od 30 do 50 stron** (łącznie z bibliografią, załącznikami i innymi materiałami uzupełniającymi)

Praca magisterska liczy zazwyczaj **od 50 do 100 stron** (łącznie z bibliografią, aneksami i innymi materiałami uzupełniającymi).

Ogólne wymogi redakcyjne:

- **Czcionka:** Times New Roman w całej pracy
- **Wielkość czcionki:**
 - Tekst główny: 12 punktów
 - Przypisy: 10 punktów (w razie konieczności)
 - Tytuły tabel i rysunków: 12 punktów, pogrubione (nad tabelami, pod rysunkami/wykresami)
 - Informacje o źródle (pod tabelami/rysunkami): 11 punktów
 - Tytuły rozdziałów: 16 punktów, pogrubione
 - Tytuły podrozdziałów: 14 punktów, pogrubione
- **Na końcu tytułów rozdziałów, podrozdziałów, tabel itp. nie stawiamy kropki**
- **Marginesy:** 2,5 cm
- **Odstęp między wierszami:**
 - Tekst: 1,5 wiersza
 - Przypisy: 1 wiersz
- **Wyrównanie tekstu:**

- Tekst: justowany (do obu marginesów)
- Przypisy z długimi adresami URL: Wyrównane do lewej
- **Numeracja stron:** Centrowanie w stopce, ta sama czcionka co tekst główny
- **Rozpoczynanie nowych stron:** Wstęp, rozdziały, zakończenie, bibliografia, spisy i załączniki powinny zaczynać się na nowych stronach.
- **Tabele, rysunki, wykresy itp. w tekście**
 - Tytuły: Format z wypustem (wcięty drugi wiersz)
 - Umieszczenie: Tytuły umieszczone powyżej tabel i poniżej rysunków/wykresów.
 - Numeracja: Zgodna z numeracją rozdziałów (np. Tabela 1.2. jest tabelą 2 w rozdziale 1). Bez kropki na końcu tytułu.
 - Źródło: Pod każdym elementem podać informację o źródle (dane bibliograficzne lub „Opracowanie własne”). Zakończyć opisy kropką.

WYTYCZNE DOTYCZĄCE PRZYPISÓW I CYTOWANIA

Zarówno w przypadku prac licencjackich, jak i magisterskich, kluczowe dla utrzymania rygoru akademickiego oraz zapewnienia klarownych i spójnych zasad formatowania tekstu czy tworzenia zapisów bibliograficznych cytowanych źródeł, jest przestrzeganie wytycznych opracowanych przez **American Psychological Association (APA)**:

- a) **jeden autor** – bez względu na to, ile razy jest przywoływana praca, należy podać nazwisko autora i rok publikacji pracy; w przypadku więcej niż jednej pracy danego autora, opublikowanej w tym samym roku, należy dodać kolejne litery alfabetu przy dacie (2015a, 2015b); zasada ta obowiązuje także w przypadku większej liczby autorów danej pracy.

Jak stwierdza Dacewicz (2014, s. 23)...

Badania wskazują, że... (Kwiatkowska, 1992, s. 34).

- b) **dwóch autorów** – bez względu na to, ile razy przywoływana jest praca, zawsze należy podać nazwiska obu autorów i rok publikacji pracy; w przypadku więcej niż jednej pracy tych autorów, opublikowanej w tym samym roku, należy dodać kolejne litery alfabetu; nazwiska autorów zawsze należy łączyć spójnikiem „i”.

Jak sugerują Kwiatkowska i Zięba (1978, s. 98)...

Badania wskazują, że... (Grzegorzczuk i Lewski, 1999, s. 78–98).

- c) **3 autorów** – przywołanie po raz pierwszy: należy wymienić nazwiska wszystkich autorów, rozdzielając je przecinkami i stawiając spójnik i pomiędzy ostatnimi nazwiskami; przy kolejnych wskazaniach tej samej pracy można zastosować określenie i współpracownicy (w przypadku umieszczenia przywołania nazwisk w strukturze zdania) lub i in. (w przypadku, gdy nazwiska autorów nie stanowią części struktury zdania). **Przywołanie po raz pierwszy:**
 Jak sugerują Baczyński, Celiński i Dakowski (1999, s. 78)...
 Badania (Baczyński, Celiński i Dakowski, 2003, s. 98) wskazują, że...
Kolejne przywołania:
 Badania Baczyńskiego i współpracowników (2003, s. 99–109) wskazują, że...
 Badania te (Baczyński i in., 2003, s. 67–75)...
- d) **4 i więcej autorów** – wymienić należy tylko nazwisko pierwszego autora, zarówno gdy praca jest przywoływana po raz pierwszy, jak i w późniejszych przywołaniach, natomiast pozostałych autorów należy określić jako współpracowników (w strukturze zdania) lub zastąpić skrótem i in. (gdy nazwiska nie stanowią części struktury zdania). W bibliografii należy umieścić nazwiska wszystkich autorów pracy.
 Grzegorzewski i współpracownicy twierdzą, że... (1997, s. 78).
 Pierwsze badania na ten temat (Grzegorzewski i in., 1997, s. 43) sugerują...
- e) **przywoływanie jednocześnie kilku prac** – należy wymienić je alfabetycznie, według nazwiska pierwszego autora; przywołania kolejnych prac muszą być oddzielone średnikiem i umieszczone w nawiasie; lata wydania prac tego samego autora/autorów muszą być oddzielone przecinkiem.
 (Kowalczyk, 2005, s. 67; Nowaczek i Kowalczyk, 2008, s. 78–98).
 (Kowalczyk, 1995, 1999, 2007a, 2007b; Nowaczek i Kowalczyk, 2008).
- f) **Przywoływanie pracy za innym autorem** stosujemy w tekście, natomiast w bibliografii umieszczamy jedynie pracę czytaną.
 Jak wykazał Kozłowski (1991; za: Sarnowski, 2008, s. 34)...
 Badania sugerują, że... (Kozłowski, 1991; za: Sarnowski, 2008, s. 78).
- g) **Jeśli nie ma autora** – w tekście podajemy tytuł pracy (książki, słowniki zapisujemy kursywą). Jeśli tytuł jest długi, można podać tylko jego początek (3 pierwsze słowa).
- h) Jak ustalili językoznawcy (Współczesne językoznawstwo białoruskie..., 2017, s. 42).
- i) Publikacje prasowe – podajemy, autora lub tytuł artykułu, rok wydania. (W Mińsku, 1917).

Szczegółowe informacje i przykłady formatowania w stylu APA cytatów i odniesień do źródeł mających wielu autorów można znaleźć w internetowym laboratorium Purdue Online Writing Lab (OWL).

https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/apa_style/apa_formatting_and_style_guide/index.html

Bibliografia

W części pracy zawierającej wykaz źródeł i literatury (bibliografię) należy wymienić tylko źródła, które są bezpośrednio cytowane lub do których odnosisz się w swoich badaniach i wykazujesz w przypisach.

Oto kilka kluczowych punktów do zapamiętania:

- **Formatowanie:** Uporządkuj pozycje alfabetycznie według nazwiska autora lub, jeśli autor nie jest podany, według tytułu dzieła.
- **Wcięcie wiszące:** Wyrównaj pierwszy wiersz każdej pozycji do lewego marginesu, ale kolejne wiersze tej pozycji przesun w lewo (1,27cm).

Szczegóły: Podaj wszystkie niezbędne informacje o publikacji dla każdego typu źródła.

Sporządzanie bibliografii w stylu APA. Przykłady:

a) Książka jednego autora:

Batowski, Henryk. (1988). *Między dwiema wojnami 1919–1939. Zarys historii dyplomatycznej*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.

b) Książka wielu autorów:

Bazyłow, Ludwik, Wieczorkiewicz, Paweł. (2005). *Historia Rosji*. Wrocław: Ossolineum.

c) Opis rozdziału w książce:

Jurkowski, Roman. (2001). „W epoce defensywy narodowej”. Działalność i poglądy społeczno-polityczne Edwarda Woyniłłowicza w latach 1878–1909. W: Marian Mroczko (red.). *Polska i Polacy. Studia z dziejów polskiej myśli i kultury politycznej XIX i XX wieku* (s. 67–89). Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

d) Opis książki pod redakcją:

Roszkowski, Wojciech, Kofman, Jan (red.). (2004). *Słownik biograficzny Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza RYTM.

e) Opis artykułu w czasopiśmie (wszystkie człony tytułu czasopisma – poza spójnikami i przymkami – zapisywane są wielkimi literami; jeśli czasopismo posiada osobną numerację zeszytów, numer zeszytu zapisujemy po numerze rocznika w nawiasie i bez kursywy), należy podać zakres stron tekstu.

Korzeniowski, Mariusz. (2011). Z działalności kulturalno-oświatowej Polaków w Kijowie. *Wrocławskie Studia Wschodnie*, 15(1), s. 65–89.

f) Opis artykułu z numerem DOI:

Bagdanowicz, Irina. (2009). Polskojęzyczny wiersz Kraków Adeli z Ustronia jako klucz do ustalenia autorstwa poematu Macocha. *Studia Białorutenistyczne*, 9, s. 149–163. DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/sb.2015.9.147>.

g) Tekst ze strony internetowej: Woyno, Jacek. (2012). *Materiały archiwalne do dziejów I Korpusu Polskiego w Rosji 1917–1918*. Pobrano z: http://archiwumcaw.wp.mil.pl/biuletyn/b24/b24_1.pdf (dostęp: 01.04.2016).

h) Jeśli nie ma autora: *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary*. (1993). Springfield, MA: Merriam-Webster.

i) Publikacje prasowe – podajemy autora i tytuł artykułu, rok wydania, tytuł czasopisma i numer wydania: W Mińsku. (1917). *Dziennik Miński*, 16.

Wskazówki dotyczące tworzenia bibliografii

- Dokładnie sprawdź poprawność formatowania i interpunkcję każdego wpisu, aby zapewnić spójność wszystkich pozycji w bibliografii.
- Używaj kursywy do tytułów dłuższych prac (książki, filmy, czasopisma), a cudzysłowów do krótszych prac (artykuły, wiersze, opowiadania).
- Dołączaj adresy URL tylko wtedy, gdy trudno jest bez nich znaleźć źródło lub jeśli wymaga tego Twój promotor.
- Jeśli nazwa źródła wykracza poza jeden wiersz, użyj wcięcia dla wszystkich kolejnych wierszy o 1.27 cm (wcięcie wiszące).

JĘZYK ROZPRAWY NAUKOWEJ

Umiejętność skutecznego przekazywania wyników badań jest kluczowa dla napisania dobrej pracy dyplomowej. Niniejszy rozdział przedstawia kilka podstawowych zasad, jakimi rządzi się język akademicki. Zasady te pomogą Ci formułować myśli w sposób przejrzysty i precyzyjny, nadając Twojej pracy ton właściwy dla dyskursu naukowego.

Cechy języka akademickiego:

- **Obiektywizm i formalny ton:** Przyjmij formalny i rzeczowy ton w całej pracy dyplomowej, unikając wyrażen potocznych, slangu, czy subiektywnych stwierdzeń. Przedstaw swoje badania w sposób neutralny i obiektywny, bazując na analizie opartej na dowodach, nie zaś na osobistych opiniach.
- **Precyzja i zwięzłość:** Używaj prostego i zwięzłego języka. Wybieraj słowa, które precyzyjnie oddają Twoją myśl, unikając wszelkich dwuznaczności.

- **Dokładność i weryfikowalność:** Troszcz się o najwyższą dokładność faktograficzną swoich ustaleń badawczych i cytowanych treści. Uważnie sprawdź każdą informację i korzystaj jedynie z wiarygodnych, weryfikowalnych źródeł.
- **Formalna struktura zdania:** Stosuj zdania o formalnej strukturze, unikając zbyt złożonych konstrukcji. Skup się na przejrzystości stylu, starając się tak, aby tekst był przystępny dla czytelnika.
- **Fachowa terminologia:** Stosuj fachowe słownictwo ze swojej dziedziny naukowej. Używaj tych terminów poprawnie i konsekwentnie w całej pracy dyplomowej.

Styl naukowy charakteryzuje się stosowaniem określonych form gramatycznych.

- **Czasowniki w stronie biernej:** Stosuj stronę bierną w konstrukcjach zdaniowych.
Przykład: Technika ta **została wybrana** ze względu na jej skuteczność.
- **Czasowniki w formie bezosobowej:** Prowadź narrację w formie bezosobowej.
Przykład: **Zastosowano** metodę jakościową.
- **Unikaj niektórych form czasowników, właściwych stylowi potocznemu:**
 - o form w 1.osobie 1. poj. (np.: wybrałem, przeanalizowałam)
 - o bezpośredniego zwrotu do adresata – formy 2. osoby 1. poj. (np.: sprawdzisz, osiągniesz).
- **Słowa łączące, poprawiające płynność tekstu:** Stosuj słowa i wyrażenia łączące, takie jak: „w konsekwencji”, „ponadto”, „jednak” i „w przeciwieństwie do”, aby łączyć zdania i akapity, zapewniając tym samym płynność tekstu i ułatwiając rozumienie treści.
- **Różnorodność struktury zdań:** Chociaż rozumienie tekstu jest kluczowe, unikaj monotonii. Pisz zdania o różnej długości i o różnej strukturze, aby utrzymać zainteresowanie czytelnika.
- **Ostrożność w formułowaniu nieudowodnionych twierdzeń:** Wyrażając opinię o zagadnieniach, które nie zostały jeszcze jednoznacznie dowiedzione, używaj zwrotów takich jak: „wydaje się, że”, „można przyjąć, że” lub „dowody sugerują, że”.
- **Unikaj banalnych stwierdzeń i stereotypowych zwrotów:** Szukaj bardziej precyzyjnych i oryginalnych sposobów wyrażania swoich pomysłów.
- **Unikaj personalizacji:** Unikaj nadawania pracy charakteru osobistego, aby utrzymać profesjonalny i obiektywny ton. Zamiast tego skup się na formułowaniu jasnych argumentów opartych na dowodach. Unikaj opisywania osobistych doświadczeń i emocji.

Ciągły rozwój:

- **Dużo czytaj:** Zagłęb się w literaturę przedmiotu ze swojej dziedziny. Zwróć szczególną uwagę na to, jakim językiem posługują się uznani naukowcy.
- **Ćwicz, poprawiaj i dopracowuj szczegóły:** Pisanie pracy dyplomowej to proces. Stale poprawiaj i redaguj swoją pracę, aby nadać jej jasny, zwięzły i formalny ton.

Dzięki opanowaniu języka dyskursu naukowego możesz sprawić, że w swojej pracy dyplomowej w sposób skuteczny przedstawisz wyniki Twoich badań, przyczyniając się tym samym do rozwoju wybranej przez Ciebie dziedziny wiedzy.

UWAGI KOŃCOWE

W niniejszym Poradniku, poza przedstawieniem podstawowych zasad pisania pracy dyplomowej, podkreśliliśmy znaczenie uczciwości akademickiej i omówiliśmy praktyczne strategie jej przestrzegania przez cały proces tworzenia pracy dyplomowej. Pamiętaj, że praca dyplomowa, oparta na etyce badań naukowych i solidnej wiedzy, to nie tylko rygorystyczny wymóg uczelniany, ale także dowód Twojej ciekawości intelektualnej i zaangażowania.

Rozpoczynając badania do pracy dyplomowej, wykorzystaj okazję, aby zagłębić się w temat, który rozpala Twoją pasję. Niech ciekawość prowadzi Cię w trakcie odkrywania nowych pomysłów, analizowania złożonych argumentów i wnoszenia wkładu w Twoją dziedzinę wiedzy. Pielęgnuj ducha uczciwości intelektualnej, uznając pracę innych i budując fundament zaufania w społeczności akademickiej.

Proces pisania pracy dyplomowej może być wymagający, ale jest to również doświadczenie wzbogacające i satysfakcjonujące. Dając priorytet uczciwości akademickiej, zapewniasz wiarygodność swojej pracy i otwierasz drogę do przyszłych dociekań naukowych. Pamiętaj, że Twoja praca dyplomowa to więcej niż tylko wymóg; to trampolina do przyszłości, pełnej odkryć intelektualnych i znaczącego wkładu w wybraną przez Ciebie dziedzinę nauki.

Zatem podejmij wyzwanie, przestrzegaj zasad uczciwości akademickiej i odkryj w sobie talent naukowca!